

50 Jaar Club van Rome

Factsheet ter gelegenheid van het gouden jubileum van de Club van Rome. Een overzicht van opmerkelijke koersbepalende momenten uit de vijftigjarige geschiedenis, als context voor de voortdurende zoektocht naar relevantie, en het noodzakelijke herstel van de aardse balans. Auteur: wetenschapsjournalist Rolf Schuttenhelm.

*Wat is goed, wat is kwaad? DDT verlichtte honger, DDT vergiftigde leven. Goed en kwaad zijn relatieve begrippen, afhankelijk van perspectief. Hier wees medeoprichter van de Club van Rome Alexander King op in zijn boek *Let the Cat Turn Round*. Goed en kwaad blijven verankerde, absolute begrippen, als bewustzijn niet verandert. Als je hoort wat je al weet leer je niet, als je uit dezelfde put blijft putten laat je een naastgelegen perspectief onbenut. Het uitblijven van noodzakelijke systeemveranderingen, decennia na 'De Grenzen aan de Groei', vormt een groot uitroepteken achter de roep om nieuwe experimenten en een open koers. De Club van Rome Nederland wil dat experiment aangaan, in dankbaarheid voortbouwend op een rijk, inspirerend en leerzaam verleden:*

Zeven leerzame paradoxen, koersbepalende tegenslagen en andere moeilijke momenten

De Club van Rome wordt nog altijd in één adem genoemd met *The Limits to Growth*, een rapport uit 1972 van drie briljante geesten van MIT, dat leidde tot een mondiale doorbraak in het denken over duurzaamheid. Hier een overzicht van minder bekende, maar doorslaggevende en koersbepalende momenten in de nu vijftigjarige geschiedenis. Want om tot relevantie te komen, is het altijd nodig geweest om juist de moeilijkste momenten in de ogen te zien. Dit in het besef dat de realiteit ons dwingt tot collectieve bescheidenheid: de wereld begeeft zich decennia na *Grenzen aan de Groei* op het daarin uitgetekende collapse-scenario.

Waar tegenslagen worden opgepikt als uitdagingen, waar waarheid relatief wordt gezien en waar twijfel mag bestaan naast weten, daar is toekomst. Dat leert ons het verleden:

1. AUTO-INDUSTRIE

De Club van Rome begint met een grote paradox: de allereerste inspiratie kwam niet van een wetenschapper, politicus of natuurbeschermer, maar uit het hart van *een industrieel*: Aurelio Peccei – onder andere werkzaam voor Italiaanse autofabrikanten. Peccei hield in 1965 zo'n bevlogen (Spaanstalige) speech over sociaal-economische ontwikkeling, mondiale ongelijkheid en milieudegradatie, dat deze door de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken naar het Engels werd vertaald voor verdere verspreiding – terwijl de vice-voorzitter van het Staatscomité voor Wetenschap en Technologie van de Sovjet-Unie hem uitnodigde voor een vervolgesprek in Moskou. Voor even oversteeg duurzaamheid de Koude Oorlog. Zo belandde een paper met de speech in de handen van de Schotse scheikundige Alexander King – die in Peccei zijn ideële soulmate vond. In 1968 richtten ze samen de Club van Rome op. Sluit nooit uit dat je vrienden vindt op onverwachte plekken. (Ook King zelf kent een paradoxale levensloop: als chemicus betrokken bij de eerste atoombom en de ontwikkeling van pesticiden. Zo is hij de naamgever van DDT, een landbouwgif dat leidde tot grootschalige ecologische schade. Wie munten bestudeert leert hun keerzijden goed kennen.)

2. MISLUKKING

De naam van de Club van Rome herinnert niet aan een succes, maar aan een *'monumental flop'*. Het is een verwijzing naar de eerste onofficiële bijeenkomst van circa 30 wetenschappers en economen in Villa Farnesina, in Rome. Discussie over een daar gepresenteerd paper liep uit de hand, waarna Peccei, King en enkele andere aanwezigen tijdens het slotdiner concludeerden 'te dom, naïef en ongeduldig' te zijn geweest en besloten dat de groep vaker bijeen moest komen en 'het komende jaar nodig had voor studie'. (Anno 2018 zijn dat 50 jaren(!)) Vier niet je successen, vier je tegenslagen – en hoe je ermee omging.

3. NO EASY FIX

Ten grondslag aan De Club van Rome ligt een gedeelde overtuiging dat problemen van de moderne mens, waaronder milieuschade, armoede, ongelijkheid, overbevolking en toenemende schaarste, niet kunnen worden opgelost zonder een integrale, 'systemische' aanpak. Tegelijk maakt dit de uitdaging immens. Konden we bij symptoombestrijding blijven, dan waren we gisteren al klaar geweest. Nu moet het echte werk van systeemverandering nog steeds beginnen, en staan we voor de voortdurende uitdaging om 'integraal' te definiëren: doen we wel alles dat ons ter beschikking staat?

4. TOEVALSTREFFER

Het bovengenoemde systeembenken vereist integratie van diverse wetenschappen – feitelijk als een nieuwe wetenschap op zich: systeemkunde. Peccei en King realiseerden zich dat ze hiertoe een 'wereldmodel' nodig hadden, en vroegen de Turkse econoom en futuroloog Hasan Ozbekhan er een te ontwerpen. Toen deze tijdens de Club van Rome-bijeenkomst in Bern (de eerste officiële!) werd gepresenteerd, rezen direct zorgen over de uitvoerbaarheid en verwachte kosten. Geen zorgen, zei iemand na afloop van bijna opnieuw een mislukte bijeenkomst: *wij zijn er al mee bezig*. Het was de toevallig naar Zwitserland afgereisde computerpionier en MIT-professor Jay Forrester, die vertelde over het gloednieuwe World3 Model – een programma dat de Amerikaanse universiteit in staat stelde mondiale toekomstscenario's te kwantificeren. Forrester bracht de bal aan het rollen bij zijn collega's, waaronder Donella en Dennis Meadows. Soms heb je simpelweg geluk nodig.

5. LEKKAGE

In Massachusetts begonnen Donella Meadows, haar man Dennis en de eveneens bij MIT werkzame Jørgen Randers en William Behrens aan hun meesterwerk, dat zij adresseerden aan de Club van Rome. Dit rapport, dat de titel *The Limits to Growth* zou krijgen, zou een onmisbaar besef voorgoed naar buiten brengen: de onmogelijkheid van "oneindige groei op een fysiek eindige planeet". Ontbossing, overbevissing, grondstoffenproblematiek en ook de huidige klimaatverandering zijn uiteindelijk symptomen van het steeds verder oprekken van een niet gesloten systeem. Daarom ook is systeemverandering noodzaak – van lineair naar circulair. Niet de winst als uitgangspunt, maar de balans. We zijn er nog lang niet. Minder bekend is dat de auteurs nooit in staat zijn geweest hun rapport officieel te publiceren. Er zat nog minstens 6 maanden werk in, vertelde King, toen een vertrouwelijke draft werd gelekt naar de *Nederlandse pers*, en zich van daaruit via televisiekoppen over de wereld verspreidde. Het rapport werd afgerond, de beoogde presentatie zou spreekwoordelijke mosterd zijn. Het is een pijnlijk detail, maar ook een interessante reflectiekans: hoe verhoudt ons ego

zich tot de door ons beoogde duurzaamheid? De auteurs gaven een voorbeeld – niet alleen als wetenschappers.

6. KRITIEK

The Limits to Growth wordt gevierd als een grote mijlpaal in de ontwikkeling van het denken over duurzaamheid. Alhoewel het boek direct veel losmaakte in de wereld, moet niet worden vergeten dat de conclusies ook met veel hoon en scepsis werden ontvangen, waarbij vertegenwoordigers van gevestigde economische belangen de inhoud maar al te graag afdeden als onzin, doemdenken, of zelfs amateurisme. Het kantelpunt in de waardering kwam pas na de eeuwwisseling, toen meerdere groepen wetenschappers, deels van een jongere generatie, het rapport opnieuw lazen en de voorspellingen vergeleken met de inmiddels waargenomen mondiale trends. Niet alleen kreeg de methodiek alsnog wetenschappelijke erkenning – ook moest geconcludeerd worden dat de wereld zich in werkelijkheid op het meest pessimistische scenario uit het boek begeeft, richting ‘overshoot & collapse’. “In hindsight, The Club of Rome turned out to be right. We simply wasted 30 important years ignoring this work,” schreef de vooraanstaande Amerikaanse econoom Matt Simmons in 2000. We kunnen er inmiddels nog twee decennia aan toevoegen. Andere auteurs trekken de parallel tussen de ontvangst van The Limits to Growth in 1972 en de ontkenning vanuit gevestigde economische belangen van klimaatverandering in onze huidige tijd. We leren ervan dat als je op het goede spoor zit, het niet hoeft te betekenen dat je bijval krijgt, of waardering. Wie opschudding veroorzaakt, kan op felle tegenstand rekenen.

7. SLEUTEL KWIJT

“Constructieve actie vereist twee zaken: een probleem begrijpen, en erom geven”, zei Dennis Meadows in november 2016, in een interview tijdens zijn laatste bezoek aan de Club van Rome Nederland. De een gaat niet zonder de ander. Maar de een vereist ook een geheel andere benadering dan de ander. Systeemverandering is een deur met twee sloten. Je kunt zeggen dat het glas halfvol is, en dat de Club van Rome tenminste één van de twee sleutels beheert. Je kunt ook zeggen dat *iemand* de andere sleutel ook moet vinden. Wie de handschoen past, trekke hem aan...

Experiment Club van Rome Nederland

In 2018 is de Club van Rome Nederlandse Associatie, de oudste nationale tak, ‘The Big Clean-Up Experiment’ gestart. Antropoloog-filmmaker Maria Kolossa publiceerde in september 2018 een documentaire over deze zoektocht, *The Big Clean Up Experiment. Clean yourself – Clean the world*, waarin onder andere bestuursleden Martine Verweij en Bas Jurres spreken over hun huidige intenties, en hun hoop voor de toekomst. Bekijk de documentaire en lees meer informatie op: www.clubofrome.nl

“Any durable solution to humanity’s external and internal problems can only come from evolution beyond the egoism that motivates every individual. We should strive, through deliberate efforts of inner development and new insights into consciousness and the working of the mind, to cultivate an enlightened communal sense. This seems the only hope of breaking the impasse of both great danger and great promise, in which mankind is presently constrained.” – Alexander King, *Let the Cat Turn Round* (2006).